

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.411.3.1.2024

Pan
Robert Zakrzewski
Dyrektor
Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.52.2025 Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie
Kontroli z dnia 6 czerwca 2025 r.

**I/24/003 System sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych
w latach 2021-2024**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Centralna Komisja Egzaminacyjna ¹ , ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Zakrzewski, Dyrektor, od 16 września 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Marcin Smolik, Dyrektor, od 23 lipca 2014 r. do 8 sierpnia 2024 r. Horacy Dębowski, p.o. Dyrektora, od 12 sierpnia 2024 r. do 15 września 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Organizacja systemu sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2024 ² , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, istotnych dla kontrolowanej działalności
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Aneta Kalinowska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/141/2024 z 4 października 2024 r. Renata Robińska, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LPO/142/2024 z 4 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1, 2)

¹ Dalej: CKE lub Komisja

² Czynności kontrolne zakończono 31 stycznia 2025 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2024 Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wprowadził procedury i mechanizmy dotyczące sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych. Działania te nie były jednak w pełni skuteczne.

Wprowadzony przez CKE próg ponownego sprawdzania przez egzaminatora-weryfikatora 10% wszystkich prac wcześniej ocenionych, pozwalał na ujawnienie znacznej liczby błędów. Przykładowo w wyniku tej weryfikacji w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu w latach 2021 – 2024 wychwycono błędnie ocenione prace z biologii na poziomie od 19% do 54%, a z chemii od 17% do 26%. Jednak, pomimo istotnej roli ponownej weryfikacji w procesie identyfikowania i korygowania błędów popełnianych przez egzaminatorów, mechanizm ten nie pozwalał na znaczne zmniejszenie skali i zakresu nieprawidłowego oceniania prac. Świadczą o tym m.in. wyniki weryfikacji dokonywanej na wniosek zdających. Odsetek wniosków rozpatrzonych pozytywnie wynosił w latach 2021-2024 odpowiednio: 24,6%, 25,1%, 26,4% i 22,2%. Najwyższy odsetek wniosków rozpatrzonych pozytywnie, skutkujących zmianą świadectw dojrzałości dotyczył przedmiotów: biologia – od 25% do 32,5% i chemia – od 31,8 % do 39,3%.

W CKE nie gromadzono danych dotyczących efektów pracy egzaminatorów-weryfikatorów podległych okręgowym komisjom egzaminacyjnym⁵ i w związku z tym nie poddawano analizie tego mechanizmu w wymiarze ogólnopolskim.

W latach 2021 – 2023 nadzór nad OKE w zakresie monitorowania jakości oceniania nie był w pełni rzetelny. Dopiero w 2024 r. wprowadzono mechanizmy kontroli i monitorowania efektu pracy egzaminatora, pomimo że zarówno wyniki kontroli przeprowadzanych w OKE, jak i sygnały wynikające ze skarg i wniosków wpływających do CKE, świadczyły o dużej skali błędów i nieprawidłowościach w ocenianiu prac w OKE.

Ustalone przez CKE zasady i kryteria oceniania rozwiązań zadań wykorzystywanych do przeprowadzania egzaminów maturalnych służyły uzyskaniu porównywalności oceniania prac. Jednak z badania ankietowego⁶ wynika, że zapewnieniu rzetelności oceniania nie sprzyjało częste uzupełnianie (doprecyzowywanie) tych zasad w trakcie procesu sprawdzania. Blisko 59% ankietowanych egzaminatorów wskazało częste zmiany zasad jako główną przyczynę popełnianych błędów.

Pomimo stale rosnącej w latach 2021-2024 liczby wniosków o wgląd do pracy (z 32,1 tys. do 52,8 tys.) składanych do OKE, Dyrektor CKE nie zmodyfikował obowiązujących, ani nie sformułował nowych wytycznych w zakresie uzyskania wglądu do prac maturalnych. Nie zobowiązał też dyrektorów OKE do podjęcia działań zmierzających do usprawnienia tego procesu. Zdaniem NIK rosnąca liczba wniosków o wgląd, przy zastosowaniu dotychczasowych procedur, może

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej

⁵ Dalej: OKE lub okręgowe komisje egzaminacyjne

⁶ NIK przeprowadziła badanie ankietowe dotyczące systemu sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych w latach 2021-2024, którego respondentami byli egzaminatorzy powołani przez OKE w Poznaniu w 2024 r. do sprawdzania i oceniania maturalnych prac egzaminacyjnych. Spośród 1776 egzaminatorów, do których wysłano ankietę, w badaniu wzięło udział 946 osób (z tego 83% stanowili egzaminatorzy, 9,5% egzaminatorzy-weryfikatorzy i 7,5% przewodniczący zespołów egzaminatorów). Dalej: ankietę NIK.

prować do naruszenia ustawowych terminów lub zakłócać sprawność procesu rekrutacji kandydatów na studia.

NIK wskazuje, że termin wglądu do pracy ma kluczowe znaczenie dla zdającego, ponieważ stanowi obowiązkowy etap ewentualnej procedury odwoławczej od wyniku egzaminu a czas niezbędny na przeprowadzenie dwuinstancyjnej procedury może skutkować uzyskaniem ostatecznej zmiany świadectwa dojrzałości dopiero w październiku, gdy zakończone będą rekrutacje.

Skala złożonych odwołań do Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego⁷ nieznacznie wzrosła z 825 w 2021 r. do 870 w 2024 r., przy czym odsetek rozpatrzonych pozytywnie kwestionowanych zadań zmalał z 3,9% w 2021 r. do 2,5% ogółu zadań. Dla zapewnienia poprawnego rozstrzygania spraw w ramach arbitrażu Dyrektor CKE wnioskował do Ministra Edukacji Narodowej o skreślenie z listy arbitrów za niestosowanie przez nich zasad oceniania rozwiązań zadań, co skutkowało skreśleniem 15 osób.

Rozpatrywanie wniosków i skarg na działalność OKE odbywała się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁸, za wyjątkiem jednej skargi.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie ze Statutem⁹ Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w jej strukturze organizacyjnej wyodrębniono m.in.: Wydział Egzaminów z Przedmiotów Kształcenia Ogólnego¹⁰, Wydział Egzaminów z Języków Obcych¹¹ i Wydział Administracyjno-Gospodarczy.

Struktura organizacyjna Komisji, w tym zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych wydziałów oraz pracowników umożliwiała prawidłową realizację zadań CKE w zakresie funkcjonowania systemu egzaminów maturalnych, stosownie do standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, wskazanych w części II komunikatu Ministra Finansów w sprawie kontroli zarządczej¹².

WEPKO odpowiadał, zgodnie z Regulaminem organizacyjnym¹³ za przygotowanie części pisemnej oraz części ustnej egzaminu maturalnego ze wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem języków obcych nowożytnych, natomiast WEJO – za przygotowanie części pisemnej egzaminu z języków obcych nowożytnych.

Do zadań WEPKO należało w szczególności: przygotowanie i ustalenie zasad oceniania rozwiązań zadań wykorzystywanych do przeprowadzenia egzaminu maturalnego, w celu zapewnienia porównywalności oceniania, przygotowanie, we współpracy z OKE, materiałów szkoleniowych dla kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów oraz nadzorowanie prac związanych

⁷ Dalej: KAE lub Kolegium

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 572. Dalej: Kpa

⁹ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 8 października 2015 r. w sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (M.P. z 2023 r. poz. 1028)

¹⁰ Dalej: WEPKO

¹¹ Dalej: WEJO

¹² Komunikat Nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF z 2009, poz. 15 Nr 84)

¹³ Zarządzenie nr 1174 Dyrektora CKE z 8 sierpnia 2024 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Centralnej Komisji Organizacyjnej, wcześniej obowiązywało Zarządzenie nr 848 Dyrektora CKE z dnia 10 września 2020 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego CKE

z przeprowadzaniem egzaminu maturalnego i ocenianiem prac egzaminacyjnych przez OKE, w celu zapewnienia jednolitości i jakości działań wykonywanych przez OKE.

WEPKO, we współpracy z Wydziałem Administracyjno-Gospodarczym, realizował zadania w zakresie organizacji i przeprowadzania kontroli w okręgowych komisjach egzaminacyjnych oraz przygotowania opinii dotyczących rozwiązań zadań egzaminacyjnych z części pisemnej egzaminu maturalnego na wniosek KAE.

(akta kontroli str. 18-108)

W latach 2021-2024 zidentyfikowane w CKE ryzyka odnosiły się do przygotowywania materiałów egzaminacyjnych. Nie identyfikowano natomiast żadnych ryzyk w odniesieniu do nadzoru nad prawidłowością realizacji zadań z zakresu sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych przez OKE, ani do nadzoru nad realizacją zadań z zakresu zapewnienia porównywalności wyników egzaminów maturalnych (w kontekście zasad i kryteriów oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych).

(akta kontroli str. 714-741)

W latach 2021-2024 zrealizowane w CKE i okręgowych komisjach egzaminacyjnych wydatki na funkcjonowanie systemu egzaminów zewnętrznych maturalnych systematycznie rosły i wyniosły kolejno: 75,5 mln zł, 80,0 mln zł, 84,0 mln zł i 105,7 mln zł, co stanowiło od 33% do 37% ogółu wydatków na funkcjonowanie systemu egzaminów zewnętrznych¹⁴.

Spośród wydatków dotyczących egzaminów maturalnych największy udział w latach 2021-2024 stanowiły:

- wynagrodzenia bezosobowe (i pochodne): w kolejnych latach 59,1 mln zł, 64,8 mln zł, 67,5 mln zł i 88,0 mln zł,
- zakup usług pozostałych: 15,0 mln zł, 13,3 mln zł, 14,9 mln zł, 15,8 mln zł.

Pozostałe wydatki dotyczyły między innymi: zakupu materiałów i wyposażenia, opłat za administrowanie i czynsze (za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe), podatku od towarów i usług, zakupu usług remontowych, kosztów podróży służbowych i usług telekomunikacyjnych.

(akta kontroli str. 109-143)

W CKE, zgodnie z wymogami art. 9a ust. 2 pkt 6 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁵, przygotowywano we współpracy z OKE, materiały szkoleniowe dla kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów. W okresie objętym kontrolą przygotowano odpowiednio:

- materiały dla kandydatów na egzaminatorów w ramach Formuły 2023¹⁶: z języka polskiego i języków obcych nowożytnych w 2021 r. i z pozostałych przedmiotów egzaminacyjnych maturalnych w 2022 r.,

¹⁴ Poza egzaminem maturalnym, CKE realizuje również zadania dotyczące egzaminu ósmoklasisty, egzaminu zawodowego oraz egzaminów eksternistycznych

¹⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 750, ze zm., dalej: ustawa o systemie oświaty

¹⁶ Formuła 2023 to matura, dla której wymagania określone zostały w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 roku w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1246)

- materiały szkoleniowe przygotowujące do sprawdzania i oceniania prac: we wszystkich latach do przedmiotów egzaminacyjnych, do których zgłosili się zdający,
- dodatkowe materiały dla egzaminatorów, podnoszące jakość sprawdzania i oceniania (WEPKO): w 2022 r. z języka polskiego, matematyki, historii sztuki i w 2023 r. z języka polskiego, biologii, chemii, historii, wiedzy o społeczeństwie.

(akta kontroli str. 497-517)

Materiały szkoleniowe dla kandydatów na egzaminatorów zostały zmodyfikowane w związku ze zmianą podstawy programowej, a tym samym - zmianą formuły egzaminu maturalnego. Konieczność taka wystąpiła w 2021 r. po ogłoszeniu informatorów o egzaminie maturalnym w Formule 2023. Część materiałów dla kandydatów na egzaminatorów została również uaktualniona po wejściu w życie rozporządzeń o wymaganiach egzaminacyjnych, które stanowiły podstawę przeprowadzania egzaminu maturalnego w latach 2021-2024, oraz po wejściu w życie rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej z 2018 r.¹⁷

W 2024 r. nastąpiła zmiana w formie udostępniania materiałów egzaminatorom przed przystąpieniem do sprawdzania. O ile w latach wcześniejszych egzaminatorzy otrzymywali materiały szkoleniowe, w tym zasady oceniania rozwiązań zadań, w formie wydruku bezpośrednio przed przystąpieniem do szkolenia (zazwyczaj w piątek), o tyle w 2024 r. wprowadzone zostało rozwiązanie obligujące OKE do przekazania najpierw przewodniczącym zespołu egzaminatorów¹⁸, a następnie egzaminatorom zasad oceniania w wersji elektronicznej, nie później niż dzień przed rozpoczęciem szkolenia przed sprawdzaniem prac w danej sesji.

W efekcie PZE i egzaminatorzy mogli zapoznać się z zasadami oceniania przed przystąpieniem do szkolenia (arkusz egzaminacyjny był publikowany na stronie CKE w dniu egzaminu), dzięki czemu czas przeznaczony na szkolenie można było wykorzystać efektywniej (np. na wyjaśnienie potencjalnych wątpliwości egzaminatorów lub na ocenienie większej liczby zadań).

(akta kontroli str. 497-517)

W CKE przygotowywano i ustalano zasady oceniania rozwiązań zadań wykorzystywanych do przeprowadzania egzaminu maturalnego w celu zapewnienia porównywalności oceniania, stosownie do art. 9a ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie oświaty. Były one konstruowane jednocześnie z zadaniami, a następnie poddawane weryfikacji na kilku etapach:

- w trakcie spotkań zespołu centralnego z udziałem ekspertów CKE i we współpracy z recenzentami,
- w związku z wynikami przeprowadzanego próbnego zastosowania zadań - na podstawie przykładowych rzeczywistych rozwiązań zadań,
- podczas szkoleń dla przewodniczących zespołów egzaminatorów,
- podczas szkoleń dla egzaminatorów.

¹⁷ Dz.U. z 2024 r. poz. 1019

¹⁸ Dalej również: PZE

Tak opracowane zasady oceniania były przekazywane egzaminatorom w całym kraju, zobowiązanym do ich stosowania, a zgłaszane przez nich już w trakcie sprawdzania prac uwagi również mogły skutkować zmianą zasad oceniania. Informacje o zmianach były przekazywane wszystkim koordynatorom OKE przez koordynatora CKE w formie pisemnej za pośrednictwem serwisu internetowego oraz/lub e-maili¹⁹. Na zakończenie każdego dnia oceniania w serwisie internetowym publikowana była wersja materiałów dotyczących zasad oceniania z naniesionymi zmianami. Jeżeli w trakcie procesu sprawdzania i oceniania prac koordynator OKE przekazał PZE informację o podjętej przez zespół krajowy decyzji o koniecznej modyfikacji zasad oceniania, egzaminator miał obowiązek zweryfikować punktowanie we wszystkich pracach uprzednio przez siebie sprawdzonych.

Ostatecznie obowiązujące zasady oceniania były zatwierdzane przez Dyrektora CKE i publikowane – nie później niż w dniu ogłoszenia wyników egzaminu – na stronach internetowych CKE i OKE.

(akta kontroli str. 144-273, 554-592)

Zasady oceniania zadań w arkuszach egzaminacyjnych 90,4% ankietowanych egzaminatorów oceniało jako zrozumiałą, jednoznaczną i łatwą do interpretacji i stosowania. Jednocześnie 61,8% egzaminatorów stwierdziło, że zasady oceniania zadań egzaminacyjnych były często uzupełniane (doprecyzowywane) w trakcie procesu sprawdzania.

(akta kontroli str. 471-496)

Dyrektor CKE wyjaśnił, że wszelkie uszczegółowienia zasad oceniania wprowadzane po rozpoczęciu sprawdzania nie wynikały z jakiegokolwiek błędu systemowego w zasadach oceniania, wymagającego np. złożenia dwóch sąsiadujących kategorii punktowych w jedną (np. planowane 1 pkt i 2 pkt są ostatecznie oceniane jako 2 pkt). Analiza rzeczywistych rozwiązań zdających pozwalała uzupełnić zasady oceniania o rozwiązania (poprawne lub błędne) nieprzewidziane przez autorów zadania. Wynikało to z faktu, że większość zdających - nawet w ograniczonym stopniu przygotowanych do egzaminu - próbowała udzielić odpowiedzi, co skutkowało znaczną liczbą rozwiązań nietypowych, często „granicznych”, często napisanych nieporadnie pod względem językowym. Dyrektor wyjaśnił, że uszczegółowienia zasad oceniania wynikały z troski o zapewnienie maksymalnej porównywalności oceniania poprzez przekazanie wszystkim egzaminatorom informacji o sposobie oceniania rozwiązań.

(akta kontroli str. 554-592)

Dyrektor CKE, realizując zadania w ramach nadzoru nad działalnością OKE ustalał na każdy rok w formie zarządzenia²⁰ procedury organizowania i przeprowadzania oceniania przez egzaminatorów prac egzaminu maturalnego²¹. Procedury obowiązywały we wszystkich OKE i określały zasady

¹⁹ W przypadku przekazywania informacji o zmianach pocztą elektroniczną niezbędne było potwierdzenie przez koordynatora OKE odbioru e-maila

²⁰ Zarządzenia Dyrektora CKE: nr 919 z 28 kwietnia 2021 r., nr 983 z 21 kwietnia 2022 r., nr 1058 z 21 marca 2023 r. i nr 1136 z 14 marca 2024 r.

²¹ Dalej: procedury oceniania

oceniania prac egzaminacyjnych w zespołach egzaminatorów wyznaczonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne.

W latach 2021-2024, podczas sesji sprawdzania prac, w zespole egzaminatorów (w przypadku egzaminu z każdego przedmiotu, na każdym poziomie) określoną liczbę prac poddawano ponownemu sprawdzeniu przez egzaminatora-weryfikatora. W przypadku egzaminu maturalnego liczba prac weryfikowanych nie mogła przekraczać 10% liczby wszystkich prac, co wynikało wprost z procedur.

W procedurach oceniania wprowadzono również kilka mechanizmów, które, przy zachowaniu 10-procentowego odsetka weryfikowanych prac, pozwalały na zwiększenie liczby arkuszy poddanych przynajmniej częściowej weryfikacji, w tym m.in. poprzez wprowadzenie:

- trzech rodzajów weryfikacji, w zależności od celu i czasu jej przeprowadzania, tj. weryfikacji wstępnej, kontroli bieżącej oraz weryfikacji technicznej,
- możliwości sprawdzania i oceniania przez egzaminatora-weryfikatora prac egzaminacyjnych w całości bądź w zakresie zadań określonych przez zespół krajowy, bądź w trybie „łączonym”, tj. część arkuszy oceniana w całości, część w zakresie określonych zadań²²,
- wprowadzenie możliwości weryfikowania przez ekspertów OKE liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów przed terminem wydania zdającym dokumentów.

Pomimo wprowadzenia powyższych rozwiązań, w okresie objętym kontrolą skala błędów ujawnionych już po ogłoszeniu wyników egzaminów (na etapie weryfikacji sumy przyznanych punktów na wniosek zdającego) utrzymywała się na poziomie między 22,2% a 26,4%.

(akta kontroli str. 144-276)

Dyrektor CKE nie zapewnił wprowadzenia i stosowania mechanizmów zapewniających znaczne zmniejszenie skali błędów w ocenie prac jeszcze w trakcie pracy zespołów egzaminatorów, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W ankiecie NIK 52,5% egzaminatorów wskazało na zasadność wprowadzenia podwójnego sprawdzania wybranych zadań uznanych w czasie sesji za najtrudniejsze (problematyczne) do oceny. Jednocześnie ponad 21% ankietowanych stwierdziło, że zwiększenie zakresu weryfikacji sprawdzonych i ocenionych arkuszy egzaminacyjnych jeszcze przed ogłoszeniem wyników egzaminów, wpłynęłoby na mniejszą liczbę ujawnianych później w procedurze odwoławczej błędów w ocenionych pracach.

(akta kontroli str. 471-496)

Funkcja egzaminatora-weryfikatora została wprowadzona do ustawy o systemie oświaty dopiero 11 stycznia 2025 r.²³, a wynagrodzenie egzaminatora-

²² Na przykład wypracowanie w przypadku języka polskiego, zadania dotyczące eksperymentów w przypadku egzaminu z biologii

²³ Art. 44zzu ust. 6 dodany ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw z dnia 21 listopada 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1933)

weryfikatora zostało uwzględnione w rozporządzeniu w sprawie zasad wynagradzania od 16 stycznia 2025 r.

Nadzór Dyrektora CKE nad działalnością OKE, o którym mowa w art. 9d ust. 3 ustawy o systemie oświaty, sprawowany był poprzez opracowywanie wiążących wytycznych i poleceń dyrektorom OKE, przekazywanie sprawozdań dotyczących określonej sprawy albo rodzaju spraw oraz przeprowadzanie kontroli w OKE. W latach 2021-2024 CKE nadzorowało prace związane z ocenianiem arkuszy egzaminacyjnych przez okręgowe komisje egzaminacyjne w celu zapewnienia jednolitości i jakości działań wykonywanych przez OKE oraz porównywalności wyników egzaminu maturalnego w oparciu o:

- corocznie publikowane procedury oceniania, w których określano zasady oceniania prac egzaminacyjnych w zespołach egzaminatorów wyznaczonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne,
- coroczne organizowanie spotkań poegzaminacyjnych tzw. zespołów krajowych z każdego przedmiotu na każdym poziomie egzaminacyjnym, w skład których wchodził koordynatorzy OKE oraz CKE odpowiedzialni za dany egzamin, eksperci akademicki, rodzimi użytkownicy języka obcego (w przypadku WEJO)²⁴;
- monitorowanie przez koordynatora krajowego (za pośrednictwem serwisu internetowego lub poczty elektronicznej) procesu sprawdzania i oceniania przez egzaminatorów prac zgodnie z obowiązującymi w całym kraju zasadami oceniania rozwiązań zadań,
- centralne sprawdzanie/ocenianie prac z wybranych przedmiotów określonych w Planie zadań koordynowanych przez CKE w danym roku, w jednej bądź w kilku komisjach, w sposób gwarantujący zapewnienie porównywalności wyników egzaminu maturalnego.

(akta kontroli str. 497-517)

W ramach sprawowanego nadzoru nad OKE Dyrektor CKE wprowadził zarządzenie nr 1120 z 24 stycznia 2024 r. w sprawie zapewnienia jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w okręgowych komisjach egzaminacyjnych²⁵. Zarządzenie to zobowiązywało dyrektorów OKE do wprowadzenia tożsamego aktu w kierowanych przez nich jednostkach. W zarządzeniu określono szereg wymaganych działań w poszczególnych fazach procesu sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych. Na etapie przygotowania egzaminatorów do sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych – zobowiązywało OKE do podejmowania działań mających na celu podnoszenie jakości sprawdzania i oceniania zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów poprzez ich udział w różnych formach doskonalenia umiejętności (np. quizach, warsztatach, ćwiczeniach i webinarach) oraz innych działań służących przygotowaniu

²⁴Wymiernym efektem działań zespołów krajowych były: materiały szkoleniowe dla przewodniczących zespołów egzaminatorów oraz egzaminatorów, zawierające m.in. ćwiczenia dla egzaminatorów zapewniające opanowanie przez egzaminatorów zasad oceniania zadań, oraz ćwiczenia kontrolne dla przewodniczących zespołów egzaminatorów oraz egzaminatorów, sprawdzające stopień opanowania przez egzaminatorów zasad oceniania przed przystąpieniem do sprawdzania i oceniania prac

²⁵Obowiązywało od 1 lutego 2024 r., z wyjątkiem § 8 ust. 2, który wszedł w życie z dniem 1 września 2024 r.

egzaminatorów (np. spotkania ewaluacyjne i grupy focusowe). W kolejnym etapie zobowiązano OKE do monitorowania jakości pracy egzaminatorów podczas sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych w danej sesji egzaminacyjnej zgodnie z zasadami określonymi w procedurach oceniania na dany rok. W zarządzeniu zawarto także regulacje dotyczące procedury skreślenia egzaminatora z ewidencji OKE, działań podejmowanych przez OKE służących doskonaleniu warsztatu pracy egzaminatorów oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w OKE.

(akta kontroli str. 452-470)

Dopiero w 2024 r. w ww. zarządzeniu wprowadzono obowiązek przekazywania do CKE przez OKE sprawozdania²⁶ w sprawie zapewnienia w danym roku jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w OKE, dotyczące realizacji zadań w nim określonych. W sprawozdaniu określono szereg wymaganych informacji m.in.: o liczbie egzaminatorów odsuniętych od sprawdzania prac egzaminacyjnych i skreślonych z ewidencji egzaminatorów, o sposobie przeprowadzenia i wynikach powtórnej oceny wskazanej próby prac egzaminacyjnych, o podjętych działaniach służących przygotowaniu egzaminatorów do sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych oraz o wynikach analiz z przeprowadzonych ćwiczeń kontrolnych i wnioskach dotyczących procesu sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych.

W CKE w latach 2021-2024 nie dysponowano danymi dotyczącymi roku jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych, w tym m.in. w zakresie efektów pracy egzaminatorów-weryfikatorów podległych OKE i w związku z tym nie poddawano pełnej analizie przyczyn i skali błędów przy ocenianiu prac, co było działaniem nierzetelnym i niewypełniającym obowiązku sprawowania nadzoru nad OKE, wynikającego z art. 9d ust. 2 pkt 2 w zw. z ust. 3 ustawy o systemie oświaty i zostało szczegółowo opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Nadzór nad OKE w zakresie realizacji zadań dotyczących sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego prowadzony był w CKE również poprzez działania kontrolne. Corocznie obejmowano kontrolą w wybranych OKE sposób prowadzenia szkoleń dla egzaminatorów lub kandydatów na egzaminatorów oraz sprawdzanie i ocenianie prac egzaminacyjnych z danego przedmiotu. W badanym okresie przeprowadzono 15 kontroli planowych oraz sześć kontroli doraźnych z zakresu egzaminów maturalnych. W wyniku tych kontroli, w których ujawniono niezgodność działań z obowiązującą procedurą oceniania, zalecono przeanalizowanie prac ocenionych przez wskazanych egzaminatorów, popełniających rażące błędy i sprawdzenie rzetelności ich pracy, a w przypadku gdyby ujawnione błędy pojawiły się w wielu pracach – skreślenie z listy egzaminatorów. W większości przypadków kontrole nie wykazały nieprawidłowości, w szczególności te, które dotyczyły szkoleń prowadzonych dla przewodniczących zespołów egzaminatorów, szkoleń dla kandydatów na egzaminatorów czy procedury wglądów do prac i weryfikacji wyników egzaminów.

²⁶ W terminie nie później niż do 1 marca roku następującego po roku kalendarzowym

CKE inicjowało i prowadziło działania służące podniesieniu kompetencji nauczycieli-egzaminatorów (w szczególności z języka polskiego) w zakresie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych, w szczególności:

- w okresie czerwiec – listopad 2021 r. CKE i OKE przeprowadziło blisko 200 spotkań informacyjnych on-line ekspertów OKE z ponad 8 500 nauczycielami języka polskiego, podczas których przedstawiano koncepcję nowej formuły egzaminu maturalnego (Formuła 2023),
- od lutego 2022 r. zorganizowano 22 spotkania z ponad 600 polonistami²⁷, podczas których omawiane były kwestie i pojawiające się na bieżąco wątpliwości związane ze sprawdzaniem i ocenianiem rozwiązań zadań przez uczniów lub z przygotowaniem uczniów do egzaminu maturalnego.

(akta kontroli str. 518-535)

W okresie objętym kontrolą corocznie wzrastała liczba wniosków o wgląd do pracy, złożonych do okręgowych komisji egzaminacyjnych przez zdających egzamin maturalny: z 32,1 tys. w 2021 r.²⁸ do 52,8 tys. w 2024 r.²⁹ W konsekwencji zwiększał się corocznie udział prac, do których wnioskowano o wgląd w stosunku do ogółu prac egzaminacyjnych³⁰. W 2021 r. wynosił 2,2% ogółu prac (z tego z biologii i chemii odpowiednio 10,40% i 15,18 %) a w 2024 r. wzrósł do 3,9 % (z tego z biologii i chemii odpowiednio 17,74% i 25,62%)³¹. Przy stałej rosnącej liczbie dokonanych wglądów (od 26,9 tys. w 2021 r. do 38,6 tys. w 2024 r.) udział zrealizowanych wglądów do ogółu wniosków uległ zmniejszeniu: z 83,8% w 2021 r. do 73,1% w 2024 r. Spośród dokonanych wglądów w latach 2021 – 2024 najczęściej dotyczyło prac z przedmiotów:

- biologia - odpowiednio: 4,8 tys. (17,8% ogółu wglądów), 4,9 tys. (17,2%), 5,6 tys. (15,5%), 6,8 tys. (17,6%),
- chemia - odpowiednio: 4,5 tys. (16,6%), 4,5 tys. (15,7%), 5,2 tys. (14,3%), 5,6 tys. (14,5%),
- matematyka - odpowiednio: 7,2 tys. (26,7%), 7,3 tys. (25,8%), 9,0 tys. (24,9%), 8,8 tys. (22,7%),
- język polski - odpowiednio: 6,3 tys. (23,4%), 6,8 tys. (24,1%), 9,4 tys. (26,1%), 9,3 tys. (24,1%).

(akta kontroli str. 382-443)

Dyrektor CKE wyjaśnił, że prawdopodobną przyczyną zwiększonego zainteresowania wglądami oraz weryfikacją sumy punktów w pracach z biologii i chemii jest istotność tych przedmiotów w procesie rekrutacji na studia medyczne oraz inne kierunki (np. psychologia, fizjoterapia, kierunki biomedyczne). Z kolei wzrost liczby wniosków o wgląd, jak wyjaśnił Dyrektor CKE, jest efektem rosnącej świadomości prawnej zdających oraz wprowadzenia

²⁷ Tj. z metodykami z ośrodków i centrów doskonalenia nauczycieli, wizytatorami kuratoriów oświaty, przewodniczącymi zespołów egzaminatorów egzaminu z języka polskiego ze wszystkich OKE

²⁸ W latach 2022 – 2023 wyniosła odpowiednio 33,2 tys. i 46,2 tys.

²⁹ Według stanu na 14 sierpnia 2024 r.

³⁰ Łączna liczba prac egzaminacyjnych (tzw. osoboarkuszy) wynosiła w latach 2021-2024 odpowiednio: 1 477,9 tys., 1 468,5 tys., 1 362,3 tys. i 1 338,3 tys.

³¹ W latach 2022 – 2023 udział wyniósł odpowiednio 2,3 %, (z tego biologii i chemii odpowiednio i 15,92%) i 3,4 %, z tego biologii i chemii odpowiednio 13,09% i 20,18%)

elektronicznej formy zgłaszania wniosków w systemie informatycznym oferującym łatwe i szybkie złożenie wniosku³².

(akta kontroli str. 518-535)

W ogłaszanych corocznie przez CKE informacjach o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu maturalnego³³ za lata szkolne 2021 - 2024 r. stosownie do obowiązku wynikającego z art. 9a ust. 2 pkt 10 lit. b ustawy o systemie oświaty zamieszczano m.in. szczegółowe zasady wglądu do sprawdzonej pracy egzaminacyjnej. Wskazywano w nich m.in., że *praca udostępniana jest absolwentowi w formie, w jakiej została przez niego przekazana i oceniona przez egzaminatora* oraz określono minimalny czas trwania wglądu (*nie krótszy niż 30 minut*). Tak przyjęte zasady spowodowały, że w praktyce prawie wszystkie prace egzaminacyjne udostępniano w formie papierowej i aby dokonać wglądu do pracy zdający zgłaszał się w wyznaczonym terminie do siedziby właściwej OKE, nawet w przypadku, gdy zasięg terytorialny działania OKE obejmował trzy województwa.

(akta kontroli str. 536-553)

Obowiązujące zasady dokonywania wglądu do prac egzaminacyjnych zapewniały zdającym równy dostęp do skorzystania z procedury wglądów, jednakże brak możliwości wglądu w formie elektronicznej³⁴ nie pozwalał na niezwłoczne zapoznanie się z oceną rozwiązań zadań i na uniknięcie pobytu w siedzibie OKE ze strony zdających.

Pomimo stale rosnącej w latach 2021-2024 liczby wniosków o wgląd do pracy (z 32,1 tys. do 52,8 tys.) składanych do OKE, Dyrektor CKE nie zmodyfikował obowiązujących, ani nie sformułował nowych wytycznych w zakresie uzyskania wglądu do prac maturalnych. Nie zobowiązał też dyrektorów OKE do podjęcia działań zmierzających do usprawnienia tego procesu. Zdaniem NIK rosnąca liczba wniosków o wgląd, przy zastosowaniu dotychczasowych procedur, może prowadzić do naruszenia ustawowych terminów lub zakłócać sprawność procesu rekrutacji kandydatów na studia.

W okresie objętym kontrolą zdający złożyli 50 177 wniosków o weryfikację. Corocznie wzrastała liczba tych wniosków, z 9 376 w 2021 r.³⁵ do 15 590 w 2024 r.³⁶ Liczba prac, co do których w wyniku ponownej oceny stwierdzono, że zostały nieprawidłowo ocenione przez egzaminatora i konieczna była wymiana świadectwa dojrzałości wynosiła w latach 2021 – 2024 odpowiednio: 2 309, 2 637, 3 878 i 3 457. Oznaczało to, że odsetek wniosków o weryfikację rozpatrzonych pozytywnie wynosił odpowiednio: 24,6%, 25,1%, 26,4% i 22,2%. Spośród dokonanych zmian sumy punktów najwięcej dotyczyło egzaminu z przedmiotów: biologia (od 758 w 2021 r. do 781 w 2024 r.), chemia (od 372 w 2021 r. do 651 w 2024 r.), język polski (od 514 w 2021 r. do 807 w 2024 r.) oraz matematyka (od 298 w 2021 r. do 449 w 2024 r.). Najwyższy odsetek wniosków

³² Bez konieczności skanowania dokumentu, wysyłania go za pośrednictwem poczty elektronicznej lub tradycyjnej

³³ Publikowanych corocznie w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie CKE

³⁴ Np. jako skany ocenionych arkuszy egzaminacyjnych dostępne na indywidualnym koncie zdającego w systemie informatycznym lub w innej formie

³⁵ W latach 2022 – 2023 odpowiednio: 10 525 i 14 686

³⁶ Według stanu na 12 listopada

rozpatrzonych pozytywnie, skutkujących zmianą świadectw dojrzałości dotyczył przedmiotów:

- biologia - 32,5% w 2021 r., 29,0% w 2022 r., 31,7% w 2023 r., 25,0% w 2024 r.
- chemia - odpowiednio: 36,8%, 38,8%, 39,3% i 31,8%,
- język polski - odpowiednio: 18,3%, 19,7%, 19,3% i 16,5%,
- matematyka - odpowiednio: 14,5%, 17,1%, 19,0% i 16,9%.

(akta kontroli str. 382-443)

Dyrektor CKE wyjaśnił, że całość procesu oceniania jest nadzorowana przez ekspertów przedmiotowych CKE, którzy określają zasady oceniania rozwiązań zadań oraz konsultują najbardziej problematyczne rozwiązania zdających, jak również w konsultacji z ekspertami zewnętrznymi rozstrzygają ewentualne wątpliwości ekspertów OKE, przewodniczących zespołów egzaminatorów, egzaminatorów-weryfikatorów i egzaminatorów. Wyjaśnił również, że obecne przepisy prawa nie przewidują innych mechanizmów kontrolnych bądź weryfikacyjnych na etapie sprawdzania prac egzaminacyjnych niż dwuinstancyjna ścieżka odwołań.

(akta kontroli str. 518-535)

W ogłaszanych corocznie informacjach o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu maturalnego za lata 2021 - 2024 zamieszczano m.in. szczegółowe zasady i terminy przekazywania absolwentowi informacji o wyniku weryfikacji sumy punktów. Określały one, że Dyrektor OKE zawiadamia o rezultacie weryfikacji pisemnie (listem albo e-mailem lub faxem - jeżeli nr został podany). W CKE nie gromadzono i nie analizowano informacji o sposobie, w jakim okręgowe komisje egzaminacyjne informowały zdających o wyniku weryfikacji. Przykładowo, w OKE w Poznaniu informacje o wyniku weryfikacji przekazywano wyłącznie w formie papierowej (tj. listem poleconym za potwierdzeniem odbioru), co - uwzględniając czas przesłania i doręczenia przesyłki - wydłużało termin uzyskania przez zdającego informacji o rozstrzygnięciu, a tym samym opóźniało termin uzyskania świadectwa dojrzałości z podwyższonym wynikiem celem przedłożenia w procesie rekrutacji na wyższe uczelnie.

Dyrektor CKE wyjaśnił, że dyrektor OKE podejmuje decyzję o sposobie przekazania informacji, analizując „za” i „przeciw” różnych rozwiązań, dbając o uzyskanie potwierdzenia otrzymania informacji przez zdającego. Wskazał również, że droga elektroniczna wiąże się z potencjalnymi korzyściami, lecz niesie również zagrożenia, takie jak: niemożliwość przekazania zdającemu informacji ze względu na podany błędny adres e-mail, problemy techniczne związane ze sposobem ustawienia skrzynki odbiorczej³⁷ lub traktowania przez dostawcę usług poczty elektronicznej znacznej liczby e-maili wysyłanych ze skrzynki na różne adresy jako potencjalnego zagrożenia. Wyjaśnił również, że rozważana jest możliwość przekazywania tej informacji za pośrednictwem systemu informatycznego do przeprowadzania egzaminu (SIOEO).

(akta kontroli str. 554-588)

W okresie objętym kontrolą w CKE rozpatrzono 3 361 odwołań³⁸ dotyczących 6 535 zadań, z tego uwzględniono 212 zadań, tj. 3,2% ogółu kwestionowanych zadań.

³⁷ Tj. „przerzucanie” wiadomości do folderu Spam

³⁸ Złożonych na podstawie art. 44zzz ust. 7 ustawy o systemie oświaty

W latach 2021 – 2022 złożono odpowiednio 825 odwołań (do 1653 zadań) i 747 odwołań (do 1282 zadań) a uwzględniono odpowiednio 3,9% i 4,0% kwestionowanych zadań. W kolejnych latach 2023 – 2024 wzrosła liczba odwołań odpowiednio do 919 (1758 zadań) i 870³⁹ (1812 zadań), przy czym uwzględniono odpowiednio 2,9% i 2,5% ogółu kwestionowanych zadań. Najwięcej odwołań złożono w odniesieniu do zadań z:

- języka polskiego - 1392 do 2328 zadań, z tego 3,1% uwzględniono,
- biologii - 916 do 2344 zadań, z tego 2,0% uwzględniono,
- matematyki - 380 do 589 zadań, z tego 5,4% uwzględniono,
- chemii: 324 do 550 zadań, z tego 2% uwzględniono.

(akta kontroli str. 382-443)

Odwołania rozpatrywało Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego przy Dyrektorsze CKE, a zasady działania i tryb pracy Kolegium określone zostały w Regulaminie organizacyjnym KAE⁴⁰. Każdorazowo po otrzymaniu odwołania Dyrektor CKE powoływał dwuosobowy skład Kolegium spośród osób wpisanych na listę arbitrów prowadzoną przez Ministra Edukacji Narodowej⁴¹. Z arbitrami⁴² Dyrektor CKE zawierał umowy określające zakres ich obowiązków, stopień złożoności rozwiązania każdego zadania egzaminacyjnego rozpatrywanego w ramach odwołania oraz wysokość wynagrodzenia, zgodnie z art. 9cb. ust. 9 ustawy o systemie oświaty. Prace Kolegium odbywały się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej. Obsługę administracyjno-finansową Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego realizowała Centralna Komisja Egzaminacyjna. Na funkcjonowanie KAE związane z wypłatą wynagrodzeń arbitrów, w badanym okresie, poniesiono w CKE wydatki w łącznej wysokości 1 131,8 tys. zł, z tego w 2021 r. 284,8 tys. zł a w 2024 r. - 316,5 tys. zł⁴³, przy czym najwyższe wynagrodzenie wypłacone rocznie arbitrowi wyniosło 12,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 274-311)

W CKE wprowadzono procedurę występowania do Ministra z wnioskiem o skreślenie arbitra z listy arbitrów⁴⁴. Dotyczyła ona przypadków nieprzestrzegania przez arbitrów obowiązujących zasad oceniania rozwiązań zadań przy rozpatrywaniu rozstrzygnięć. W latach 2021-2024 w CKE monitorowano wpływające do KAE odwołania od wyniku weryfikacji sumy punktów, w szczególności te, w których podniesiona została suma punktów. W przypadku uzasadnionego podejrzenia możliwości nieprzestrzegania przez arbitra zasad oceniania Dyrektor CKE powoływał trzyosobowy zespół ekspertów⁴⁵, którego zadaniem było potwierdzenie lub odrzucenie tych podejrzeń.

³⁹ Według stanu na 24 października 2024 r.

⁴⁰ Zarządzenie Dyrektora CKE nr 829 z 15 lipca 2020 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu organizacyjnego Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego, zmienione zarządzeniem nr 1011 z 10 czerwca 2022 r.

⁴¹ Dalej: Minister

⁴² W okresie 2021 – 2024 w liczbie od 131 do 140 w każdym roku

⁴³ W latach 2022 – 2023 wydatki wyniosły odpowiednio 220,9 tys. zł i 309,6 tys. zł

⁴⁴ Zarządzenie Dyrektora CKE nr 676 z 24 grudnia 2018 r.

⁴⁵ W skład zespołu wchodził pracownik OKE wskazany przez eksperta merytorycznego CKE – ekspert w zakresie przedmiotu, którego sprawa dotyczy lub – jeżeli w OKE nie jest zatrudniona taka osoba – ekspert zewnętrzny wskazany przez eksperta CKE oraz dwóch ekspertów zewnętrznych, z których jeden musi być recenzentem arkusza egzaminacyjnego, którego sprawa dotyczy

W wyniku powyższych działań na podstawie art. 9ca ust. 10 pkt 3 ustawy o systemie oświaty wnioskowano do Ministra o skreślenie arbitrów z listy arbitrów z następujących przedmiotów:

- a) biologia - cztery osoby, każda z nich co najmniej trzykrotnie nie zastosowała się do zasad oceniania rozwiązań (we wszystkich objętych badaniem siedmiu zadaniach arbitrzy przyznali zawyżoną punktację - Kolegium zaliczyło niepełną odpowiedź jako prawidłową lub nie zidentyfikowało błędu merytorycznego, który zawierała odpowiedź zdającego),
- b) język polski - sześć osób, każda co najmniej dwukrotnie, a niektórzy nawet pięciokrotnie nie zastosowali się do zasad oceniania, w tym w dwóch przypadkach było to rażące niezastosowanie się do zasad (objęto badaniem 14 wypracowań i jedno zadanie, w których w sposób nieuzasadniony podniesiono punktację),
- c) chemia - dwie osoby, każda dwukrotnie nie zastosowała się do zasad oceniania (objęto badaniem dwa zadania, za rozwiązanie których Kolegium w sposób nieuzasadniony podniosło punktację),
- d) matematyka - trzy osoby, z których jedna w 50% rozstrzyganych spraw przyznała punkty niezgodnie z zasadami oceniania, jedna w 75% i jedna w 100% (badaniem objęto osiem zadań, w których arbitrzy niezasadnie przyznali więcej punktów niż OKE).

W pismach do Ministra⁴⁶ Dyrektor CKE wskazał w uzasadnieniu wniosku o skreślenie zarówno na niestosowanie się arbitrów do zasad oceniania rozwiązań zadań, jak i na pomijanie błędów merytorycznych w odpowiedziach zdających, co stanowi zagrożenie dla poprawnego rozstrzygania spraw w ramach arbitrażu w przyszłości.

W okresie objętym kontrolą wszystkie wymienione w pismach osoby zostały skreślone z listy arbitrów.

(akta kontroli str. 312-381)

W okresie objętym kontrolą w CKE przeprowadzono siedem kontroli przez podmioty zewnętrzne, w tym jedną dotyczącą realizacji zadań w zakresie sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego (w odniesieniu do funkcjonowania KAE), a dwie z realizacji projektów dotyczących: opracowania systemu do oceniania prac egzaminacyjnych z wykorzystaniem technologii informatycznej oraz zorganizowania egzaminu ósmoklasisty i maturalnego dla zdających – obywateli Ukrainy. W wyniku kontroli przeprowadzonej przez Ministerstwo Edukacji i Nauki stwierdzono prawidłowe realizowanie przez CKE zadań dotyczących funkcjonowania Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego. Oceniono, że przy rozpatrywaniu odwołań od wyniku weryfikacji sumy punktów z części pisemnej egzaminu w latach 2021 i 2022 CKE stosowała wymogi określone w ustawie o systemie oświaty, zapewniając prawidłową realizację procesu odwoławczego.

(akta kontroli str. 742-757)

W latach 2021 – 2024 do CKE wpłynęło 138 skarg, wniosków i zastrzeżeń dotyczących egzaminów maturalnych, które skierowane były przez osoby

⁴⁶ Pisma skierowano odpowiednio: 17 grudnia 2020 r., 8 lutego 2021 r., 13 października 2021 r. i 27 października 2021 r.

fizyczne oraz instytucje publiczne i organizacje. Badanie 32 spraw związanych z procesem sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych wykazało, że ich przyjmowanie i rozpatrywanie następowało zgodnie z przepisami Kpa oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skargi wniosków⁴⁷, za wyjątkiem jednej sprawy, w której nie dochowano obowiązków informacyjnych wobec skarżącego, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Każdorazowo w celu rozpatrzenia skargi zwracano się do OKE o przekazanie niezbędnych wyjaśnień lub wszczynano kontrole doraźne. Zgłaszającym lub skarżącym przekazywano informacje o sposobie załatwienia skargi.

(akta kontroli str. 688-712)

Przykładowo, w jednej sprawie skarżący wskazał na okoliczności⁴⁸ i działania pracowników OKE, które uniemożliwiły mu wzięcie udziału w pierwszej turze rekrutacji na wyższych uczelniach⁴⁹ i wymusiło zmianę planów życiowych, za co żądał zadośćuczynienia finansowego. W odpowiedzi CKE podała m.in., że zmiana wyniku egzaminu i wydanie świadectwa przez OKE nastąpiło niezwłocznie, a roszczenia są bezzasadne. Z kolei w wyniku innej skargi na nienależyte wykonywanie obowiązków przez pracowników OKE i współpracujących z nimi egzaminatorów, CKE przeprowadziła kontrolę wszystkich prac absolwentów jednej ze szkół z jednego przedmiotu w kryteriach wskazanych przez skarżącego. Kontrola potwierdziła niezgodności oceniania polegające na zawyżeniu lub zaniżeniu liczby punktów przyznanych przez egzaminatora w ponad połowie sprawdzonych prac. W odpowiedzi udzielonej skarżącemu poinformowano o ustaleniach kontroli i skierowanych do OKE zaleceniach wdrożenia procedury skreślenia egzaminatora z listy egzaminatorów.

(akta kontroli str. 596-687)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor CKE nie zapewnił, w ramach sprawowanego nadzoru nad OKE, wynikającego z art. 9d ust. 2 pkt 2 w zw. z ust. 3 ustawy o systemie oświaty, wprowadzenia lub stosowania mechanizmów, zapewniających wyeliminowanie lub istotne ograniczenie błędów w ocenie prac w trakcie pracy zespołów egzaminatorów. Było to działaniem nierzetelnym i niewypełniającym obowiązku sprawowania nadzoru, skoro nie przyczyniło się do poprawy jakości oceniania prac lub zminimalizowania skali i zakresu błędów popełnianych przez egzaminatorów.

Przyjęty przez Dyrektora CKE w procedurze oceniania próg 10% liczby wszystkich prac podlegających ponownemu sprawdzeniu przez egzaminatora-weryfikatora nie pozwalał na istotne ograniczenie błędów popełnianych przez egzaminatorów i ich korygowanie jeszcze przed ogłoszeniem wyników egzaminów maturalnych. W CKE w latach 2021-2024 nie dysponowano danymi dotyczącymi m.in. efektów

⁴⁷ Dz. U. nr 5, poz. 46.

⁴⁸W wyniku błędu popełnionego w OKE zdający uzyskał w dniu ogłoszenia wyników z matury (5 lipca) informację, że z języka polskiego uzyskał 13% punktów, co oznaczało nieotrzymanie świadectwa dojrzałości a po weryfikacji (na jego wniosek) okazało się, że wypracowanie zamieszczone na wydruku na osobnych kartkach nie zostało w OKE sprawdzone, dokonano jego sprawdzenia wynik egzaminu zmniejszono na 50% i w tym samym dniu (11 lipca) wydano zdającemu świadectwo dojrzałości.

⁴⁹ Dla kierunków, którymi był zainteresowany nie prowadzono rekrutacji uzupełniającej.

pracy egzaminatorów-weryfikatorów podległych OKE i w związku z tym nie poddawano pełnej analizie przyczyn i skali błędów przy ocenianiu prac.

Przykładem, jak istotna jest taka weryfikacja, były wyniki działań egzaminatorów-weryfikatorów w OKE w Poznaniu. Po sprawdzeniu 10% wszystkich prac poprzednio sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatorów, błędy w ocenianiu skutkujące koniecznością zmiany wyniku egzaminu stwierdzono m.in. w pracach z:

- biologii: w 19% prac poddanych ponownemu sprawdzeniu w 2021 r., 51% w 2022 r., 54% w 2023 r. i 50% w 2024 r.
- chemii odpowiednio: w 26%, 22%, 17% i 22%,
- języka angielskiego: w 18%, 17%, 21% i 26%,
- z geografii: w 7%, 19%, 23% i 27%.

(akta kontroli str. 144-273, 382-443)

Zgodnie z art. 9d ust. 2 pkt 2 w zw. z ust. 3 ustawy o systemie oświaty, Dyrektor CKE, w ramach nadzoru, może zwracać się do dyrektorów OKE o przygotowanie i przekazanie informacji, dokumentów i sprawozdań dotyczących określonej sprawy albo rodzaju spraw. Możliwe było zatem pozyskanie danych dotyczących efektów pracy egzaminatorów-weryfikatorów w podległych OKE, w tym w szczególności w zakresie skali błędów w ocenianiu ujawnianych w trakcie pracy zespołów egzaminatorów – nawet jeśli, zgodnie z wyjaśnieniem Dyrektora CKE – analizowanie pracy poszczególnych egzaminatorów i egzaminatorów-weryfikatorów leżało w kompetencji OKE.

Sprawowany w latach 2021 – 2023 nadzór nad OKE w zakresie monitorowania jakości oceniania nie był w pełni rzetelny. Stosowne mechanizmy kontroli i monitorowania efektu pracy egzaminatora wprowadzono w CKE dopiero w 2024 r., pomimo że zarówno wyniki kontroli przeprowadzanych w OKE, jak i sygnały wynikające ze skarg i wniosków wpływających do CKE świadczyły o dużej skali błędów i nieprawidłowościach w ocenianiu prac w OKE. Zgodnie z procedurą jakości zobowiązano dyrektorów OKE do przekazywania do CKE danych w zakresie jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w OKE. W procedurze opisano lub uszczegółowiono również procesy związane z monitorowaniem jakości sprawdzania i oceniania prac w OKE oraz przypisano zadania uczestnikom tych procesów.

(akta kontroli str. 452-470)

Dyrektor CKE wyjaśnił, że nie istniały przepisy prawa, określające zakres prac, które powinny być poddane weryfikacji podczas sprawdzania. Konieczne było zatem przyjęcie takiego odsetka weryfikacji, który był możliwy do realizacji w ramach możliwości finansowych CKE. Dyrektor wyjaśnił także, że zwiększenie tego odsetka byłoby z pewnością krokiem zasadnym, jednakże podjęcie takiej decyzji będzie wiązało się albo z koniecznością rekrutacji znacznie większej liczby egzaminatorów, albo z koniecznością wydłużenia okresu sprawdzania i oceniania prac. Zatem, o ile pod względem merytorycznym zwiększenie tego odsetka jest zasadne, to jednak przed podjęciem decyzji należy uwzględnić aspekt praktyczny i finansowy oraz zakres i sposób oddziaływania na kolejne

etapy systemu edukacji. Po wejściu w życie rozporządzenia z 16 stycznia br. odsetek prac poddawanych weryfikacji może wynieść maksymalnie 12%.

(akta kontroli str. 554-592)

NIK zwraca uwagę na istotną rolę, jaką pełni weryfikacja w procesie oceniania egzaminów maturalnych, dlatego ustanowiony system egzaminacyjny powinien zawierać w sobie mechanizm kontroli i monitorowania efektu egzaminatora dążące do jego istotnego zminimalizowania. Ustalenia kontroli NIK wskazują, że w wyniku weryfikacji prac przez egzaminatora-weryfikatora stwierdzano nawet w 54% konieczność korekty wyniku egzaminu, co pokazuje istotność tego etapu sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych. Dwuetapowa weryfikacja, dokonywana w ten sposób, jest zarazem dostępnym i efektywnym instrumentem pozwalającym na zwiększenie jakości tego procesu.

2. Skarga skierowana do Dyrektora CKE została rozpatrzona z naruszeniem trybu rozpatrywania skarg, poprzez zaniechanie zawiadomienia skarżącego o niezłatwieniu sprawy w terminie, o przyczynach zwłoki, o nowym terminie załatwienia sprawy oraz braku pouczenia o prawie do wniesienia ponaglenia. Takie działanie było sprzeczne z przepisami art. 237 § 1 i 4 w związku z art. 36 § 1 Kpa.

Dyrektor jednej ze szkół średnich skierował 8 lipca 2021 r. do Dyrektora CKE skargę (w interesie publicznym oraz w interesie egzaminowanych) na nienależyte wykonywanie obowiązków przez pracowników jednej z OKE i jej współpracowników - egzaminatorów oceniających prace maturalne z języka polskiego. Na tej podstawie w CKE ponownie sprawdzono wszystkie prace egzaminacyjne z języka polskiego uczniów z tej szkoły. Mając na uwadze ujawnione błędy CKE przekazała dyrektorowi OKE w Poznaniu zalecenie wdrożenia procedury skreślenia egzaminatora z listy egzaminatorów, o czym poinformowano skarżącego w piśmie z 18 listopada 2021 r. (po 4 miesiącach od złożenia skargi).

(akta kontroli str. 657-687)

Dyrektor CKE wyjaśnił, że dyrektor szkoły nie jest uprawniony do występowania w imieniu swoim lub zdających o weryfikację sprawdzonych prac a jedynym podmiotem ustawowo uprawnionym do wnioskowania o weryfikację sumy punktów jest absolwent, a zatem pismo dyrektora szkoły nie zostało zakwalifikowane jako skarga na działanie OKE. Potwierdził, że takie stanowisko zostało przedstawione dyrektorowi szkoły w czasie rozmowy telefonicznej. Wskazał także, że pomimo tego, w CKE podjęto działania takie jak: skierowanie pisma do OKE o przesłanie skanów prac zdających, objęcie prac absolwentów kontrolą doraźną (w terminie sierpień-listopad), przeprowadzenie rozmowy telefonicznej ze skarżącym (20 września), przygotowanie i wysyłka odpowiedzi (18 listopada).

(akta kontroli str. 518-535)

NIK zwraca uwagę, że skarga dotyczyła nienależytego wykonywania obowiązków przez pracowników OKE, a nie stanowiła wniosku o weryfikację sumy punktów, zatem nie miał zastosowania przywołany przez Dyrektora przepis art. 44zzz ust. 3 ustawy o systemie oświaty. W takim wypadku nie było podstaw do częściowego

odstąpienia od stosowania przepisów Kpa (wybiórczego ich stosowania) przy rozpatrywaniu przedmiotowej skargi.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o wzmocnienie nadzoru nad realizacją zadań dotyczących sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych przez OKE, w tym zwiększenie skuteczności eliminowania błędów w ocenianiu prac przed ogłoszeniem wyników egzaminów.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 19 lutego 2025 r.

Kontroler

Aneta Kalinowska

Starszy inspektor kontroli
państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

Dyrektor

Karolina Wirszyć-Sitkowska

/-/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym

dokonał: z up. Przemysław Grad

p.o. wicedyrektor

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

/podpisano elektronicznie/